

Кохан Вероніка Павлівна

*кандидат юридичних наук, старший дослідник, завідувач відділу
правового регулювання структурно-технологічного розвитку економіки
Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку
НАПрН України
ORCID 0000-0002-3129-9266*

СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРУДОВИХ ПРАВ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ: ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ ПІДТРИМКИ ТА АДАПТАЦІЇ

У статті розглянуто право на працю ветеранів війни як фундаментальне соціальне право та ключовий чинник їхньої соціальної адаптації у мирне життя. Проаналізовано сучасний стан реалізації трудових гарантій, визначених Конституцією України, Кодексом законів про працю та спеціальними законами, а також окреслено основні виклики воєнного часу: зниження попиту на робочу силу, міграційні процеси, нестача програм перекваліфікації, упереджене ставлення роботодавців. Особливу увагу приділено впливу цифровізації та нових форм зайнятості (фріланс, гіг-контракти, самозайнятість), які одночасно відкривають нові можливості та створюють ризики для захисту прав ветеранів. Запропоновано інноваційні моделі підтримки, зокрема програми рескілінгу та апскілінгу, розвиток соціального підприємництва, створення цифрових платформ для працевлаштування, менторські практики. Робиться висновок, що ефективна реалізація трудових прав ветеранів є важливою складовою стратегії відновлення людського потенціалу та сталого розвитку України.

Ключові слова: трудові права ветеранів війни, цифровізація ринку праці, нестандартна зайнятість, інноваційні моделі підтримки ветеранів війни.

Kokhan Veronika

*PhD in Law, Senior Researcher, Head of the Department of legal regulation of
structural and technological development of the economy of the Research &
Scientific Institute of Legal Support of Innovative Development of the NALS of
Ukraine*

ORCID 0000-0002-3129-9266

STRATEGIES FOR REALIZING THE LABOR RIGHTS OF WAR VETERANS: INNOVATIVE MODELS OF SUPPORT AND ADAPTATION

The article examines the right to work of war veterans as a fundamental social right and a crucial element of their reintegration into civilian life. It analyzes the current state of labor guarantees implementation provided by the Constitution of Ukraine, the Labor Code, and special laws, highlighting the main wartime challenges: declining demand for labor, internal migration, lack of retraining programs, and employers' biased attitudes. Special emphasis is placed on the impact of labor market digitalization and new forms of employment (freelancing, gig contracts, self-employment), which simultaneously create opportunities and risks for the protection of veterans' rights. Innovative support models are proposed, including reskilling and upskilling programs, social entrepreneurship initiatives, digital employment platforms, and mentorship practices. The conclusion emphasizes that ensuring veterans' labor rights is a key component of rebuilding human potential and fostering Ukraine's sustainable development.

Keywords: labour rights of war veterans, labour market digitalization, non-standard employment, innovative support models for war veterans.

Право на працю є фундаментальним соціальним правом, закріпленим у Конституції України [1] та міжнародних правових актах, таких як Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права [2], Конвенції МОП [3]. У контексті збройної агресії проти України особливого значення набуває забезпечення трудових прав ветеранів війни, адже саме ця категорія громадян стикається з низкою бар'єрів: станом здоров'я, психологічними наслідками бойових дій, дискримінаційними практиками роботодавців, браком доступу до сучасних цифрових сервісів та обмеженою кількістю програм ресоціалізації. Водночас ефективна реалізація трудових прав ветеранів розглядається як важливий елемент політики сталого розвитку, адже сприяє соціальній інтеграції, зміцненню економіки та відновленню людського потенціалу.

1. Стан реалізації трудових прав ветеранів війни в Україні

Правові гарантії ветеранів війни в частині працевлаштування містяться у Законі України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [4]. Водночас реальна імплементація цих гарантій є обмеженою: відсутні дієві

механізми контролю з боку держави, а роботодавці часто уникають виконання встановлених квот на працевлаштування ветеранів. За даними Мінсоцполітики, рівень зайнятості серед ветеранів залишається нижчим, ніж серед інших соціальних груп. Це зумовлено як економічними причинами (зниження попиту на робочу силу у регіонах бойових дій), так і структурними (недостатність програм професійної перекваліфікації) [5].

2. Виклики воєнного часу та трансформація ринку праці

В умовах воєнного стану ринок праці зазнав істотних змін: поширилися дистанційна зайнятість, гіг-економіка, тимчасова міграція працівників. Для ветеранів війни це відкриває нові можливості, проте також створює додаткові ризики. Наприклад, цифровізація ринку праці дозволяє спростити доступ до вакансій через електронні сервіси, але ветерани, які мають обмежені цифрові навички, можуть залишатися поза межами цих процесів. Крім того, нестандартні форми праці (фріланс, гіг-контракти, самозайнятість) в Україні поки що не мають належного правового регулювання, що ускладнює реалізацію соціальних гарантій.

3. Інноваційні моделі підтримки працевлаштування ветеранів [6]

Ефективні стратегії реалізації трудових прав ветеранів мають поєднувати:

- Програми рескілінгу та апскілінгу – курси перекваліфікації, спрямовані на здобуття нових професій у сфері ІТ, логістики, охорони здоров'я, безпеки.

- Цифрові платформи працевлаштування – створення спеціалізованих електронних бірж праці для ветеранів, де можна поєднати освітні ресурси, консультації та базу вакансій.

- Соціальне підприємництво – розвиток бізнес-ініціатив ветеранів, які створюють робочі місця як для себе, так і для інших колишніх військових.

- Програми менторства та наставництва – залучення бізнесу до підтримки ветеранів через наставників, які допомагають адаптуватися в цивільному середовищі.

4. Проблеми правового регулювання та необхідність модернізації законодавства

Законодавство України [7, 8] потребує оновлення у частині регулювання нестандартних форм зайнятості. Відсутність чітких норм щодо соціального страхування для самозайнятих ветеранів чи гіг-працівників фактично обмежує їх у реалізації трудових прав. Важливим напрямом є адаптація трудового законодавства до сучасних реалій: гнучких графіків, дистанційної роботи, комбінованих моделей праці. Необхідно запровадити податкові стимули для роботодавців, які активно працевлаштовують ветеранів, та створити дієві механізми контролю за виконанням квот.

5. Цифровізація як гарантія реалізації трудових прав ветеранів

Цифрові інструменти можуть стати дієвим механізмом захисту прав ветеранів. Це, зокрема:

- електронні кабінети ветерана з можливістю відстеження заявок на працевлаштування;
- онлайн-платформи для участі в програмах перекваліфікації;
- мобільні додатки з підтримкою кар'єрного консультування.

Важливо, щоб цифровізація не посилювала цифрову нерівність, а тому паралельно мають діяти освітні програми з цифрової грамотності для ветеранів.

Висновки

Забезпечення права на працю ветеранів війни є не лише питанням соціальної справедливості, але й ключовим чинником сталого розвитку держави. Інноваційні моделі підтримки – від цифрових платформ до соціального підприємництва – здатні ефективно сприяти професійній адаптації ветеранів та зменшити їх соціальну вразливість. Водночас реалізація трудових прав ветеранів потребує системних змін у законодавстві, підвищення відповідальності роботодавців та розвитку міжсекторального партнерства. Успішна інтеграція ветеранів у ринок праці означає не лише розв'язання індивідуальних проблем, але й посилення економічного потенціалу України в умовах війни та післявоєнної відбудови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р. *Офіційний вісник України*. 2006. № 12. Ст. 83.
3. International Labour Organization. (1985). Vocational rehabilitation and employment (disabled persons) Convention, 1983 (No. 159). ILO. URL: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_ILO_CODE:C159
4. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 р. № 3551-ХІІ (із змінами і доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 45. Ст. 425.
5. Міністерство соціальної політики України. (2022). Звіт про реалізацію державної політики у сфері соціального захисту ветеранів. Київ: МСПУ.
6. Kharytonov, E., Kharytonova, O., Tolmachevska, Y., Fasii, B., & Tkalych, M. (2021). New trends in development of labour law in the conditions of globalization. *Amazonia Investiga*, 10(39), 38–45. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.39.03.4>
7. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII (із змінами і доповненнями). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
8. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 24. Ст. 243.

REFERENCES

1. Constitution of Ukraine. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* (No. 30, Art. 141). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-B> [in Ukrainian].
2. United Nations. (1966). International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. OHCHR. <https://www.ohchr.org/en/instruments->

[mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights](#)

[in Ukrainian].

3. International Labour Organization. (1985). Vocational rehabilitation and employment (disabled persons) Convention, 1983 (No. 159). ILO. URL: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_ILO_CODE:C159 [in English].

4. *Law of Ukraine on the Status of War Veterans and Guarantees of Their Social Protection* (No. 3551-XII, as amended). Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12> [in Ukrainian].

5. Ministry of Social Policy of Ukraine. (2022). *Report on the implementation of state policy in the field of social protection of veterans*. Kyiv: MSPU [in Ukrainian].

6. Kharytonov, E., Kharytonova, O., Tolmachevska, Y., Fasii, B., & Tkalych, M. (2021). New trends in development of labour law in the conditions of globalization. *Amazonia Investiga*, 10(39), 38–45. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.39.03.4> [in English].

7. Labour Code of Ukraine (No. 322-VIII, as amended). *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSS*, (50), 375. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> [in Ukrainian].

8. Law of Ukraine on Employment of the Population. (2012). *Vidomosti Verkhovnoi Rady* (No. 29, Art. 345). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> [in Ukrainian].